

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

BELBİM A.Ş. -ELEKTRONİK PARA VE ÖDEME HİZMETLERİ A.Ş.

2022 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Kasım 2023

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00

www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr

İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1.	KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ.....	1
2.	KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU.....	6
3.	SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	6
4.	DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	6
5.	İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	7
6.	DENETİM GÖRÜŞÜ.....	11
7.	DENETİM BULGULARI.....	12
8.	EKLER.....	38

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş Sermaye Ortaklık Tablosu.....	3
Tablo 2: Yıl İçerisinde Tamamlayıcı Sağlık Sigortasından Faydalananların Unvan Bazında Sayısı.....	16
Tablo 3: 18.07.2022 Tarihli Fiziksel İstanbulkart Türleri Ücret Güncelleme Tablosu.....	24
Tablo 4: Bakiye Yükleme İşlemine Dair Ek Ücret Tarifesi.....	27
Tablo 5: Ulaşımın Ücretsiz Sağlandığı Günler	33
Tablo 6: Ulaşımın Ücretsiz Sağlandığı Günlerde Kullanıcıların Geçiş Bilgilerine Göre Elde Edilmesi Muhtemel Komisyon Geliri	35

KISALTMALAR

BELBİM AŞ	Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri Anonim Şirketi
BOBİ FRS	Büyük ve Orta Boy İşletmeleri için Finansal Raporlama Standardı
KGK	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	Türk Lirası
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
UKOME	Ulaşım Koordinasyon Merkezi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bazı Hizmet Alımlarında Hizmet İşleri Hakediş Raporu Düzenlenmemesi
2. Bazı Mal veya Hizmet Alım İşlerinde Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerinin Yapılmaması
3. Bazı Şirket Çalışanları ve Aile Fertlerinin Özel Sağlık Sigortası Bedellerinin Şirket Bütçesinden Karşılanması
4. Dijital Kanallardan Kullanıcılara Ödeme Sunulması Hizmeti Alımı İşinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na Tabi Olunmaksızın Yapılması
5. Fiyat Farkı Ödemelerinden Ek Kesin Teminat Alınmaması
6. İstanbulkartlara İlişkin Yapılan Bazı Düzenlemelerin Yönetim Kurulu Kararı veya Genel Müdür Onayı Olmaksızın Belirlenmesi
7. Hizmet Alımı İşinde Kontrol Teşkilatı Kurulmaması
8. İstanbulkart Otomatik Dolum Makinelerinin Bakım, Onarım ve İkmal Hizmet Alımı İşinde Cezanın Hatalı Hesaplanması
9. Toplu Ulaşımın Ücretsiz Sağlandığı Günler ile Belediye Meclisi Kararı ile Ücretsiz Seyahat Etme Hakkı Tanınan İstanbul Kart Kullanımından Dolayı Toplu Ulaşım İşletmelerinin İBB Tarafından Sübvansede Edilmesine Rağmen Şirketin Sübvansede Edilmemesi Sebebiyle Eksik Komisyon Geliri Elde Edilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri Anonim Şirketi (BELBİM AŞ) 1987 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin iştirak şirketi olarak kurulmuştur. Şirketin başlıca görevi; elektronik para ve ödeme hizmetlerine aracılık etmektir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin finansal teknoloji ağırlıklı hizmet veren iştiraki BELBİM AŞ, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan faaliyet izni "Elektronik Para Kuruluşu" lisanslı bir finans kuruluşudur. 1987'den beri İstanbul toplu ulaşımında Ar-Ge ağırlıklı faaliyet göstermektedir.

İstanbul toplu ulaşımında kullanılan ilk elektronik ücret toplama sisteminin kurucusu olan BELBİM AŞ, tamamıyla kendi bünyesinde geliştirdiği "İstanbulkart" ile hızlı ve kolay ödeme seçeneği sunmaktadır.

BELBİM AŞ, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu esasları çerçevesinde kurulmuş olup faaliyetlerini de bu esaslar çerçevesinde yürütmektedir. Bu bağlamda, Şirketin tabi olduğu temel mevzuat aşağıda yer almaktadır:

- 1 Seri No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu
- 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu
- 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Hakkında Kanun
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

- 5393 Sayılı Belediye Kanunu
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
- 6183 Sayılı Amme Alacakları Tahsili Usul Hakkında Kanun
- 6493 Sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun
- 696 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (696 Sayılı KHK Kapsamında Kadrolu Personel Çalıştırması Halinde Tabidir.)
- Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği
- Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar
- Şirket Tarafından Çıkarılan Yönetmelik, Politika, Prosedürler

BELBİM AŞ, kamu ve özel hukukuna tabi olarak kurulmuş olup faaliyetlerini ise temel olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'na tabi olarak gerçekleştirmektedir. Ayrıca Şirket gerçekleştireceği ihaleli işlemlerde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na tabidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

BELBİM AŞ, 6102 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda kurulmuş anonim bir şirkettir. Dolayısıyla, yönetim kurulu tarafından temsil ve idare olunur. Yönetim kurulu üyeliğine gerçek veya tüzel kişiler seçilebilir. Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen, sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur; ayrıca, tescil ve ilanın yapılmış olduğu, şirketin internet sitesinde hemen açıklanır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir. Yönetim kurulu niteliği gereği sürekli bir organdır.

Anonim şirket yönetim kurulu; ortakların sermayelerinin korunması ve

değerlendirilmesini, şirket alacaklılarının da alacaklarını emanet ettikleri, idare ve temsile yetkili bir organdır. Yönetim kurulu, anonim ortaklığın kanunla öngörölmüş zaruri bir organdır.

Şirketin toplam çalışan sayısı, 31.12.2022 tarihi itibariyle 548 kişidir. 696 sayılı KHK kapsamında çalışan bulunmamaktadır.

Şirket çalışanları; 4857 sayılı İş Kanunu ve 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları Kanunu hükümlerine tabidir.

1.3. Mali Yapı

BELBİM AŞ'nin nominal sermaye tutarı 32.890.000,00 Türk Lirası olup sermayesinin tamamı ödenmiştir.

Şirketin 2022 yılı dönem sonu itibarıyla aktif toplamı 1.918.727.403,16 TL, net satışları 644.366.021,00 TL olup, dönem net karı 187.820.710,00 TL'dir. Dönem net karının önemli bir kısmı olağan faaliyetlerden oluşmaktadır.

Şirketin 31.12.2022 tarihi itibariyle sermaye ortaklığı yapısı tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş Sermaye Ortaklık Tablosu

Sermaye Sahibi	Sermaye (Pay) Tutarı (TL)	Sermaye (Pay) Oranı (%)
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	10.589.098,00	32,1955
İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü	8.877.236	26,9907
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	12.174.723	37,0165
İsbak İstanbul Bilişim ve Akıllı Kent Teknolojileri Anonim Şirketi	19.405,00	0,059
İstanbul Asfalt Fabrikaları Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	1.229.538,00	3,7383

TOPLAM	32.890.000,00	100,00
--------	---------------	--------

BELBİM AŞ'nin en büyük hissedarı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'dir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin doğrudan hissedarlığı ile bağlı idareleri İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü ile İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Umum Müdürlüğü aracılığıyla dolaylı hissedarlığı göz önüne alındığında BELBİM A.Ş'nin %96,20'lik payına sahip olduğu görülmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

1.4.1. Şirketin Muhasebe Sistemi

6102 sayılı Kanun'da; Kanun'a tabi gerçek ve tüzel kişilerin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun defter tutma ve kayıt zamanıyla ilgili hükümleri ile aynı Kanun'un 175 ve mükerrer 257'nci maddelerinde yer alan yetkiye istinaden yapılan düzenlemelere uymak zorunda olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu yetkiye istinaden Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından (1) Seri no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 26.12.1992 tarihinde yayımlanmış ve 01.01.1994 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Şirketin tabi olduğu muhasebe sistemi (1) Seri no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde yer alan Tekdüzen Hesap Planıdır.

Şirket, muhasebe kayıtlarını 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ilkelerine uygun şekilde ve 7/A seçeneğine göre tutmaktadır. 7/A seçeneğinde, giderler yapıldıkları anda ilgili defter-i kebir hesaplarına fonksiyon esasına göre kaydedilirken, söz konusu giderler aynı zamanda yardımcı defterlerde hem çeşit esasına hem de ilgili gider yerlerine göre izlenir.

Şirketin 2022 yılı aktif toplamı 1.918.727.403,16 TL ve 2022 yılı net satışları 644.366.021,00 TL'dir.

1.4.2. Şirketin Raporlama Sistemi

Anonim şirketin finansal tabloları hakkındaki hükümlere 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer verilmiştir.

Kanun'un 514 ve 515'inci maddelerine göre yönetim kurulu, geçmiş hesap dönemine ait, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülmuş bulunan finansal tablolarını, eklerini ve

yıllık faaliyet raporunu, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlar ve genel kurula sunar. Anonim şirketin finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılır.

Kanun'un 516'ncı maddesine göre yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ise, Şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ile finansal durumunu, doğru, eksiksiz, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtmalıdır. Yıllık faaliyet raporunda finansal durum, finansal tablolara göre değerlendirilir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca bağımsız denetime tabi olacak işletmeleri belirleme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. 2018/11597 sayılı BKK'da (ve söz konusu kararın yerini alan 30.11.2022 tarihli 2022/6434 sayılı Cumhurbaşkanı Kararında) bağımsız denetime tabi olacak şirketlere ilişkin ölçütler belirlenmiştir. Şirket bu kapsamda bağımsız denetime tabidir.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından alınan ve 19.09.2018 tarih 30540 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kurul Kararına göre bağımsız denetime tabi olup TFRS'yi uygulama zorunluluğu bulunmayan işletmelerin münferit ve konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında BOBİ FRS'nin uygulanmasına; ancak söz konusu kurum, kuruluş ve işletmelerin isteğe bağlı olarak TFRS'leri uygulayabileceğine karar verilmiştir. Bu minvalde Şirket bağımsız denetime tabi olup BOBİ FRS / TFRS'de öngörülen finansal tabloları (Finansal Durum Tablosu, Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu ve Nakit Akış Tablosu) hazırlamaktadır.

1.4.3. Şirket Tarafından Denetime Sunulan Defter, Tablo ve Belgeler

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Özkaynak değişim tablosu

- Bilanço,

- Gelir tablosu

-Envanter defteri

Şirketin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Şirketin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürünün belirlenmesine esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

BELBİM AŞ, 5018 sayılı Kanun kapsamında yer almamaktadır. Dolayısıyla Şirket; 5018 sayılı Kanun'un Beşinci Kısmında ayrıntılı şekilde düzenlenen iç kontrol ve iç denetim mevzuatına ve ayrıca Kanun'a dayanılarak çıkarılan alt mevzuat düzenlemelerine tabi değildir. Şirket tarafından yapılan kayıtların, işlemlerin denetimi ve incelenmesi mevzuat gereği yapılması zorunlu bağımsız denetim hizmeti, tam tasdik hizmeti ve ilgili birimler tarafından uygulanan kanun, yönetmelik ve prosedürler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

BELBİM AŞ, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu esasları çerçevesinde kurulmuş olup faaliyetlerini de bu esaslar çerçevesinde yürütmektedir.

Ancak, 6102 sayılı Kanun'un "Görev dağılımı" başlıklı 366'ncı maddesinin ikinci fıkrasında "*Yönetim kurulu, işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabilir.*" hükmü bulunmaktadır. BELBİM AŞ'de söz konusu yasal düzenlemede öngörülen mahiyette bir komisyon kurulmamıştır.

Şirket tarafından çıkarılmış olan İnsan Kaynakları Yönetmeliği ve buna bağlı olarak çıkarılan Disiplin Yönergesi mevcuttur.

BELBİM AŞ'nin 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ve ilgili alt mevzuat olan Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmeliğin 26'ncı maddesine istinaden etkin, yeterli ve uyumlu bir iç kontrol sistemi kurma ve işletme yükümlülüğü bulunmaktadır. Aynı maddenin 5'inci fıkrası gereği yönetim kurulu tarafından atanan iç kontrol personeli (Sorumlusu ve yeterli sayıdaki personel) tarafından gerçekleştirilen iç kontrol faaliyetleri Haziran ve Aralık olmak üzere yılda iki kez yönetim kuruluna raporlanmaktadır. Bu raporlamada iç kontrol sistemi incelenmekte ve bütün önemli kontrol eksikliklerini ortaya koymak üzere bir değerlendirme yapılmakta ve güncellemeler izlenmektedir.

6493 sayılı kanunun 21'inci maddesine göre finansal tablolar, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu onaylı bağımsız denetçiler tarafından her yıl denetlenerek oluşturulan raporlar yetkili kurum Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na gönderilmektedir.

Ayrıca Bilgi Sistemlerinin Yönetimine ve Denetimine İlişkin Tebliğ'in 28'inci maddesi uyarınca bilgi sistemleri yönetimi kapsamında yer alan süreç, faaliyet, yazılım, donanım gibi bilgi sistemi unsurları ile bu sistem ve süreçler dâhilinde tesis edilen iç kontroller Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu onaylı bağımsız denetim kuruluşları tarafından iki yılda bir denetlenmekte ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na raporlanmaktadır.

Tüm bağımsız denetimler sonucunda tespit edilen iç kontrol sistemi bulguları, iç kontrol birimi tarafından kontrol edilmekte, belirlenen risk unsurlarını kapsayacak şekilde iyileştirme çalışmalarına danışmanlık verilerek süreçler takip edilmekte ve yönetim kurulu raporlarına yansıtılmaktadır.

Sermaye şirketlerinin tabi olacağı bağımsız denetim usul ve esasları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında belirlenmiştir. Şirket, tüzel kişiliği haiz ve bağımsız denetime tabi olduğundan; yıllık olarak bağımsız denetim faaliyeti, ilgili bağımsız denetim kuruluşu tarafından periyodik olarak gerçekleştirilmektedir. Yapılan bağımsız denetim faaliyeti; Şirkete ait yıllık finansal tablo ve diğer finansal verilerinin, tablo ve bilgiler için belirlenmiş kriterlere uygunluğunu ve doğruluğunu sağlayabilecek yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının

elde edilmesi amacıyla uygulanır. Bu uygulama esnasında incelenen ve denetimi yapılan bilgi ve belgelerin kapsamına bakıldığında (birimler arası yazışma, kayıtlara esas teşkil eden belgeler, belgelere ilişkin şirket dışı teyit vs.) Şirketin iç kontrol yapısının denetimini de kapsadığını söylemek mümkündür.

İç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçler ile iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür. İç kontrol sistemi, Şirket yönetimi ile diğer ilgili personel tarafından; işletmenin amaçlarına ulaştığına, faaliyet ve işlemlerin etkin olarak gerçekleştirildiğine, kanun ve düzenlemelere uyulduğuna dair makul bir güvence sağlamak üzere tasarlanan ve uygulanan bir sistemdir. Bu amaçla, iç kontrol sistemi söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından tehdit oluşturan faaliyet risklerinin de ortaya konulmasını sağlayacak şekilde tasarlanır ve uygulanır.

İç kontrol faaliyetleri aşağıdaki başlıkları içermektedir:

- Faaliyetlerin icrasına yönelik işlemlerin kontrolü, (6493 Sayılı Kanun)
- İletişim kanalları ile bilgi sistemlerinin ve finansal raporlama sisteminin kontrolü,
- Şikâyetlerin cevaplandırılması sürecinin işleyişinin kontrolü,
- 5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı kapsamındaki düzenlemeler ile iç düzenleme ve teamüllere ve diğer mevzuata uyumun ve bu amaçla işletilen süreçlerin kontrolü,
- Temsilci veya dış hizmet alımı suretiyle yürütülen faaliyetlerin kontrolü,

Bilgi Teknolojileri denetimi çerçevesindeki süreçler aşağıdaki gibidir:

- Bilgi sistemleri yönetimine ilişkin genel hükümler
- Bilgi sistemleri risk yönetimi
- Bilgi sistemleri işletimi
- Olay yönetimi ve siber olaylar

- Bilgi güvenliği ve bilgi güvenliği yönetimi
- Veri güvenliği ve mahremiyeti
- Kimlik doğrulama
- Erişim yönetimi
- Güvenlik açıkları ve ihlalleri
- Denetim izlerinin oluşturulması
- Bilgi sistemleri süreklilik planı
- İkincil merkez, ikincil sistem ve veri yedekleme merkezi
- Bilgi sistemlerine ilişkin dış hizmet alım sürecinin yönetimi
- Müşterilerin bilgilendirilmesi ve internet sitesi
- Elektronik sertifikalar
- Yüksek riskli işlemlerin takibi
- İşyerleri, temsilciler ve insansız hizmet noktaları
- Bilgi sistemlerine ilişkin sınırlamalar
- Uzaktan iletişim aracı ile yürütülecek süreçler
- Veri paylaşım servisi
- Oturum özellikleri ve denetim izleri
- Veri paylaşım servislerinde kimlik doğrulama ve işlem güvenliği
- Veri paylaşım servislerine ilişkin olağanüstü durum önlemleri
- Bilgi sistemlerinin bağımsız denetimi
- Yönetim beyanı

Şirketlerde kontrol ortamı, işletmenin yönetim fonksiyonu ile iç kontrol sistemi ve bunun önemine ilişkin işletme yönetiminin ve yönetimden sorumlu kişilerin tutum, davranış ve anlayışlarını kapsar. Kontrol ortamı, işletme çalışanlarının iç kontrol sistemiyle ilgili

düşüncelerini etkileyerek, iç kontrol sisteminin etkin, disiplinli bir yapıda oluşmasını sağlar. Şirketin kontrol ortamının tasarımı değerlendirilmiş ve bunların işletmenin iş akışı ile ilişkisi dikkate alınmıştır.

Şirket açısından riskin nasıl tanımlandığı ve yönetildiğini ifade eden risk değerlendirme süreci değerlendirilmiştir.

Şirketlerin finansal raporlama ile ilgili iş süreçlerini ve iletişimi kapsayan bilgi sistemi; işletmenin varlık, yükümlülük ve öz sermayesinin doğruluğunu sağlamak üzere, faaliyet ve işlemlerinin izlenmesi, kaydedilmesi, sınıflandırılması ve raporlanmasına ilişkin muhasebe sistemini kapsar. Şirketin finansal tablolarının hazırlanması; uygun finansal raporlama yapısı ile işletmenin faaliyet ve işlemlerinin izlenmesi, kaydedilmesi, analiz edilmesi, özetlenmesi ve doğru bir şekilde finansal tablolara yansıtılması süreçlerini içerir. Bu açılardan bilişim sistemi değerlendirilmiştir.

Şirketlerde kontrol faaliyetleri, şirketlerin amaçlarına ulaşmasını engelleyebilecek risklerin ortaya çıkarılması ve gerekli önlemlerin alınması gibi, işletme yönetiminin talimatlarının uygulanmasını sağlayan usul ve esaslardır. Bu kapsamda; yetkilendirmeler, performansın gözden geçirilmesi, bilgi işleme süreçleri, fiziksel kontroller ve görevlerin ayrılması, iç kontrol biriminin oluşturulması gibi açılardan kontrol faaliyetleri değerlendirilmiştir.

Şirketlerde kontrol faaliyetlerinin gözetimi, kontrollerin tasarım ve işleyişinin zamanında değerlendirilmesi ve şartlara bağlı olarak değişiklikler için önemli düzeltici önlemlerin alınmasını da içeren, iç kontrol sisteminin etkinliğini değerlendiren bir süreçtir. Bu açılardan iç kontrol sisteminin varlığı ve etkinliği değerlendirilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, Şirketin; amaçlarına ulaşmada, faaliyet ve işlemlerinin etkin olarak gerçekleştirildiğine, kanun ve düzenlemelere uyulduğuna dair makul bir güvence sağlamak amacıyla tasarlanan ve uygulanan bir iç kontrol sistemine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri Anonim Şirketi (BELBİM AŞ)'nin 2022 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve ekte yer alan mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bazı Hizmet Alımlarında Hizmet İşleri Hakediş Raporu Düzenlenmemesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu çerçevesinde yaptığı bazı hizmet alımı ödemelerinde hizmet işleri hakediş raporunun mevzuata uygun olarak düzenlenmediği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde;

"a) (Değişik: 1/6/2007-5680/1 md.) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler

...

(a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketler..." hükümleri yer almaktadır.

Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin "Hakediş Raporu" başlıklı 6'ncı maddesinde hizmet alımlarında hakediş raporu düzenlenmesiyle ilgili olarak;

"İhale veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ile hizmet alımlarında,

sözleşme ve/veya şartname hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenmesinde aşağıda belirtilen hakediş raporları düzenlenir.

...

b) Hizmet İşleri Hakediş Raporu (Örnek: 5): Bu rapor, hizmet işlerinde yükleniciye ödenecek ara ve kesin hakediş tutarının hesaplanmasına esas olan belgelerden oluşur. Hizmet türüne ve işin özelliğine göre yalnızca ilgili sayfaları ve gerekli görülen diğer belgeler düzenlenerek yüklenici ve kontrol elemanlarınca imzalanır, yetkili makamca onaylanır.” denilmektedir.

Mezkur Yönetmelik hükmü uyarınca, 4734 sayılı Kanun kapsamında ihale veya doğrudan temin usulüyle yapılacak hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenmesinde Yönetmelik ekinde yer alan Örnek 4 No’lu hizmet işleri hakediş raporunun düzenlenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Şirketin 4734 sayılı Kanun kapsamında yapmış olduğu bazı ihale veya doğrudan temin usulüyle gerçekleştirdiği hizmet alımlarında hizmet işleri hakediş raporunu düzenlemediği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından; ileride yapılacak ihaleler ile doğrudan temin alımlarında ödeme evrakına bağlanması gereken hizmet işleri hakediş raporunun 4734 sayılı Kanun ve ilgili mevzuata uygun şekilde düzenleneceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Şirketin 4734 sayılı Kanun kapsamında ihale veya doğrudan temin yöntemi ile yaptığı hizmet alımlarında hakediş raporunu mevzuata uygun biçimde düzenlemesi gerekmektedir.

BULGU 2: Bazı Mal veya Hizmet Alım İşlerinde Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerinin Yapılmaması

BELBİM AŞ’nin bazı mal veya hizmet alımlarında denetim, muayene ve kabul işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu’nun “Sözleşmede yer alması zorunlu hususlar” başlıklı 7’nci maddesinin (p) bendinde;

“Denetim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar.”,

“Denetim, muayene ve kabul işlemleri” başlıklı 11’inci maddesinde;

“Teslim edilen mal, hizmet, yapım veya yapılan işin muayene ve kabul işlemleri, idarelerce kurulacak en az üç kişilik muayene ve kabul komisyonları tarafından yapılır. Mal veya yapılan iş yüklenici tarafından idareye teslim edilmedikçe muayene ve kabul işlemleri yapılamaz...”,

hükümleri yer almaktadır.

Mal Alımları Denetim Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Yönetmelik ve Hizmet Alımları Muayene ve Kabul Yönetmeliği’nin “Kapsam” başlıklı 2’nci maddeleri ile Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği’nin “Amaç ve kapsam” başlıklı 1’inci maddesinde özetle; söz konusu Yönetmeliklerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının, bu Kanun hükümlerine göre yaptıkları ihaleler sonucunda teslim edilen mallar veya hizmetler için 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 11’inci maddesi uyarınca kuracakları muayene ve kabul komisyonlarının kuruluş ve çalışma esasları ile ara denetim, muayene ve kabul işlemlerinde uygulanacak esas ve usulleri kapsadığı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre, İdarelerin, 4734 sayılı Kanun kapsamında ihale ile gerçekleştirdikleri mal, hizmet veya yapım işlerinde denetim, muayene ve kabul işlemlerini 4735 sayılı Kanun ile anılan Yönetmelikler kapsamında gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Şirket, doğrudan temin alım yöntemini tercih ettiği mal, hizmet veya yapım işlerini sözleşmeye bağlamış ve sözleşmesinde denetim, muayene ve kabul öngörmüşse, aynı ihaleli işlerde olduğu gibi denetim, muayene ve kabul işlemlerini mezkur Kanun ve Yönetmelikler çerçevesinde yürütmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Şirketin sözleşmeye bağladığı ve sözleşmesinde veya şartnamelerinde denetim, muayene ve kabul işlemlerinin 4735 sayılı Kanun ve ona bağlı Denetim, Muayene ve Kabul Yönetmelikleri kapsamında yapılacağını öngördüğü bazı mal veya hizmet alımı işlerinde; denetim, muayene ve kabul işlemlerini yapmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre sözleşmeye bağlanan hizmet işlerinin yürütülmesinde uygulanacak genel esas ve usulleri belirleyen "Ek 8 Hizmet İşleri Genel Şartnamesi"nin 26’ncı maddesinde kontrol teşkilatı ve yetkilerinin tanımlandığı, Aynı Şartnamenin "Hakediş Ödemeleri" başlıklı 42’inci maddesinde dönemler itibariyle hakediş ödemeleri yapılabileceğinin belirtildiği, muayene ve kabul işlemlerinin ise "Hizmetin Kabulü" başlıklı

44'üncü maddede belirtildiği şekli ile sözleşme konusu iş tamamlandığında gerçekleştirildiği, Şirket tarafından süreklilik arz eden hizmet alımlarında kontrol teşkilatının tuttuğu kayıtlar esas alınarak hakediş ödemelerinin yapıldığı, nitekim, 17/01/2023 tarihli ve 32076 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan değişiklikle Hizmet Alımlarına Ait Tip Sözleşmenin 20.2'nci maddesine eklenme yapılarak Şirket uygulamasına paralel bir düzenleme yapıldığı ve dolayısıyla Şirket tarafından yapılan uygulamanın doğru olduğu ifade edilmiştir.

Şirket tarafından, Hizmet İşleri Genel Şartnamesi'nin 44'üncü maddesinin b bendinde bahsedilen sürekli nitelikteki işlerde kontrol teşkilatının Genel Şartname gereğince tuttuğu kayıtlar ile yükleniciye yapılan ödemelere ilişkin belge ve kayıtların esas alındığından bahisle her bir hakediş ödemesinde denetim, muayene ve kabul komisyonu tutanaklarının aranmayacağından bahsedilmektedir. Oysa anılan Genel Şartname'nin 44'üncü maddesinde süreklilik arz eden işlerde kontrol teşkilatı tutanaklarının denetim, muayene ve kabul komisyonu için esas teşkil edeceği ve her ödemede bu tutanakların denetim, muayene ve kabul komisyonlarınca dikkate alınarak tutanağa bağlanacağı açık bir şekilde ifade edilmektedir. Şirket tarafından yapılan uygulamada, hizmet alımı işlerinin bazılarında muayene ve kabul işlemleri ne ara hakediş ödemelerinde ne de yıl sonunda kesin kabul sırasında hiç yapılmadan, diğer bir ifade ile muayene ve kabul komisyonu tutanakları olmadan ödemede bulunulmuştur. Dolayısıyla Şirket tarafından yapılan açıklama, kesin kabul sırasında dahi denetim, muayene ve kabul işlemleri yapılmaması sebebiyle, kendi içerisinde de çelişkilidir. Ayrıca sadece bazı hizmet alımlarında değil, bazı mal alımlarında da denetim, muayene ve kabul işlemleri yapılmadan ödeme de bulunulmuştur. Mal alımlarına ilişkin olarak denetim, muayene ve kabul işlemleri yapılmaması konusunda ise Şirket tarafından herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer taraftan Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nde de, Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesi dışında kalan alımlarda her bir hakediş belgesine eklenmesi gereken belgeler kanun koyucu tarafından sayma usulüyle tek tek belirtilmiş olup muayene ve kabul komisyonu tutanağının ödeme yapılmadan önce ön inceleme birimlerince aranması gerektiği sarıh bir şekilde ifade edilmiştir. Denetim, muayene ve kabul komisyonu tutanağı olmaksızın mal ve hizmet alımı işlerinde hakediş ödemesinde bulunulmasının; hem eksik belge ile ödeme yapılmasına, hem de birbirini çapraz olarak denetleyen iki ayrı komisyonun (Kontrol Teşkilatı- Denetim, Muayene ve Kabul Komisyonu) bulunmamasına yol açmak suretiyle Şirkette bir iç kontrol zaafiyetine yol açacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda her bir mal ve hizmet alımı hakediş ödemesinde kontrol teşkilatı kayıtlarına istinaden denetim, muayene ve kabul komisyonu tutanağı oluşturularak ödeme emri belgesine eklenmesi gerektiği

değerlendirilmektedir.

Bu itibarla Şirketin; ihaleli veya sözleşmeye bağlanmış ve sözleşmesinde teslimi için denetim, muayene ve kabul öngörülmüş olan doğrudan temin alım usulü ile gerçekleştirdiği mal, hizmet veya yapım işlerini 4735 sayılı Kanun ile ilgili Yönetmeliklerde öngörülen hükümlere uygun olarak gerçekleştirmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Bazı Şirket Çalışanları ve Aile Fertlerinin Özel Sağlık Sigortası Bedellerinin Şirket Bütçesinden Karşılanması

Şirkette görev yapan genel müdür, yönetim kurulu üyeleri, müdür ve şefler ile bunların aile fertleri için tamamlayıcı sağlık sigortası yaptırılarak poliçe bedellerinin Şirket bütçesinden karşılandığı görülmüştür.

Şirket tarafından 880.728,78 TL sözleşme bedelli 2022 yılı Grup Sağlık Sigortası Hizmeti Alımı yapılmak suretiyle, Şirket personeli ve bunların aile efradı 222 kişi için özel sağlık sigortası yaptırılmıştır. Bu doğrultuda, 2022 yılı içerisinde eklenerek sağlık sigorta poliçesi yapılan veya Zeyilname düzenlenmek suretiyle ayrılan personellerle birlikte toplam 259 kişi için ilgili sigorta şirketine 2022 yılında 794.994,07 TL ödeme yapılmıştır.

Yıl içerisinde tamamlayıcı sağlık sigortasından, eklenen ve ara vermeden yararlanan personel ile Zeyilname düzenlenmek suretiyle ayrılan şirket personeline ait detaylı bilgiler unvan bazında aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2: Yıl İçerisinde Tamamlayıcı Sağlık Sigortasından Faydalananların Unvan Bazında Sayısı

Unvanı	Yıl içerisinde ayrılan kişi sayısı	Yıl içerisinde eklenen kişi sayısı	Ara vermeden devam eden kişi sayısı
Yönetim Kurulu Başkan Vekili	0	0	1
Yönetim Kurulu Üyesi	3	5	7
Genel Müdür	0	0	1
Müdür	4	3	14
Hukuk Müşaviri	0	0	1
Basın Müşaviri	0	0	0
Özel Kalem	0	0	0
Şef	5	14	27
Aile Fertleri (Eş, Çocuk)	25	47	102
Toplam	37	69	153
Genel Toplam		259	

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin

birinci fıkrasının (a) bendinde; hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların, madde kapsamında sigortalı sayılacakları ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanların, genel sağlık sigortalısı sayılacakları belirtilmiştir.

Buna göre, İhale kapsamında özel sağlık sigortası yaptırılan tüm personel ile bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler, 5510 sayılı Kanunu'nun 60'ıncı maddesi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır ve kendileri için Sosyal Güvenlik Kurumuna genel sağlık sigorta primi ödemesinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kişiler ve aile fertleri için özel sağlık sigortası yaptırılması, ilgililer için mükerrer sağlık sigortası uygulaması anlamına geldiğinden, durumun Şirket kaynaklarının etkin, ekonomik ve verimli kullanımı açısından yersiz olduğu değerlendirilmektedir.

Kamu kaynağı kullanmayan anonim şirketlerde üst düzey yöneticiler için özel sağlık sigortası ya da tamamlayıcı sağlık sigortası yapılabilmekte ve bu uygulama özel sektör mantığı gereği bir teşvik unsuru olabilmektedir. Bu durumda dahi, kapsam üst düzey yönetici vasfını haiz personel ile sınırlandırılmakta ve genel olarak aile fertleri dikkate alınmamaktadır. Aile fertleri uygulamasında ise genel olarak, indirimli bedellerin personel tarafından karşılanması suretiyle sigorta yapılmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Tacir olmanın hükümleri" başlıklı 18'inci maddesinde her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, kamu kaynağı kullanan Şirketin, kaynaklarını ekonomik kullanması konusunda özen yükümlülüğü de bulunmaktadır.

Yukarıda yer alan denetim tespitleri üzerine, Şirket tarafından, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan düzenleme ile çalışanlara ödedikleri sigorta bedellerinin belli oran ve sınırlar dâhilinde gelir vergisi matrahından indirilmesi suretiyle devletin özel sağlık sigortası yaptırılmasını teşvik ettiği ve personelin, motivasyonlarının artırılarak çalışmalarında şirketin menfaatine olacak şekilde daha etkin ve verimli olmalarının sağlanması gerekçeleri ile özel sağlık sigortası hizmeti satın alınmasına karar verildiği belirtilmiş olsa da; söz konusu düzenlemeler, ücretliler için getirilmiş olan ve sigorta primi ödemelerinin ücretlilerin kendisi tarafından karşılandığı teşvik düzenlemeleridir. Bu düzenlemelerin, yönetim kurulu üyesi olsa dahi, 657 sayılı Kanun'a tabi memurlar ile şirket personelinin aile fertlerinin anılan sigorta bedellerinin şirketlerce ödenmesine yönelik bir teşvik unsuru içermediği ortadadır. 657 sayılı Kanun'a tabi olan Şirket yönetim kurulu üyeleri açısından bu tür ödemeler söz konusu Kanun'a

uygun düşmeyeceği gibi, üst düzey yöneticiler dışında kalan personel ile aile fertlerinin sağlık sigortası bedellerinin Şirket tarafından ödenmesi de Şirket menfaatleri ile uyumlu bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, ödenen SGK primleri ile personelin alacağı sağlık hizmetlerinin Devletin sunmuş olduğu standartlar çerçevesinde karşılandığı dikkate alınarak, bu standartlar dışında alınmak istenen sağlık hizmet giderlerinin kamu kaynakları ile karşılanmaması ve hiçbir şirket çalışanı ve aile ferdi için özel sağlık sigortası giderlerinin Şirket kaynaklarından ödenmemesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Dijital Kanallardan Kullanıcılara Ödeme Sunulması Hizmeti Alımı İşinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na Tabi Olunmaksızın Yapılması

Şirketin ana faaliyeti olan elektronik para ve ödeme işleri kapsamında gerçekleştirilen Kullanıcılara Dijital Kanallardan Ödeme Sunulması Hizmet Alımı İşinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olunmaksızın yükleniciler ile yapılan protokoller ile yürütüldüğü görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde;

"...

a) (Değişik: 1/6/2007-5680/1 md.) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler.

...

d) (Değişik: 12/6/2002-4761/10 md.) (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketler..."

"İstisnalar" başlıklı 3'üncü maddesinin (g) bendinde;

"2'nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve

sözleşme bedeli iki trilyon üç yüz milyar Türk Lirasını (Otuz üç milyon dört yüz doksan dört bin seksen iki Türk Lirası)* aşmayan mal veya hizmet alımları,”

Aynı Kanun’un “Temel İlkeler” başlıklı 5’inci maddesinde de;

“İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.

...

Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. Diğer ihale usulleri Kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabilir...”

hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki yer verilen mevzuat hükümlerine göre, belediyelerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin tedarik edecekleri mal ve hizmet alımı ile yapım işlerini 4734 sayılı Kanun’a göre gerçekleştirmeleri gerekmektedir. 4734 sayılı Kanun’un temel ihale usullerinin açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü olduğu, ancak Kanun’da ayrıca belirtilen özel haller bulunması halinde farklı alım yöntemlerine tabi iş ve işlemlerin gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Şirketin ana faaliyeti olan işlerini Kanun’un istisnalar kapsamında belirtilen (g) bendi kapsamında da tedarik edebileceği görülmektedir.

Yapılan incelemede; Şirketin esas faaliyetinin 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun kapsamında elektronik para ve ödeme hizmeti sunması olduğu görülmektedir. Buna göre; Şirketin Kullanıcılara Dijital Kanallardan Ödeme Sunması İşini için 2 farklı firmadan hizmet alımı yaptığı, ancak bu hizmet alımı işlerini 4734 sayılı Kanun’a tabi olmaksızın gerçekleştirdiği protokoller kapsamında yürüttüğü tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından; 6493 sayılı Kanun ve ikincil mevzuatına göre “Ödeme Aracı Kabulü Sözleşmesi” olarak nitelenen “Dijital Kanallardan Kullanıcılara Ödeme Sunulması İşini”nin 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamı dışında kaldığı şeklinde değerlendirilme yapılmış olması sebebiyle bu hizmet alımı işlerinin 4734 sayılı Kanun’a tabi olmaksızın düzenlenen protokoller kapsamında yürütüldüğü belirtilerek bundan

sonraki süreçte İş'in verileceği firmanın tespitinin 4734 sayılı Kanun'da belirtilen temel ihale usullerine yada yine aynı Kanun'da ayrıca istisnalar kapsamında belirtilen yöntemlere uygun olarak yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Şirketin faaliyetlerini yerine getirmek amacıyla yapacağı mal ve hizmet alımı ile yapım işlerini 4734 sayılı Kanun'unda belirtilen hükümlere göre gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Fiyat Farkı Ödemelerinden Ek Kesin Teminat Alınmaması

BELBİM AŞ'de Akaryakıt Alım ihalesinde fiyat farkı ödenmesine rağmen ek kesin teminat alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Kesin Teminat" başlıklı 43'üncü maddesinde;

"Taahhüdün sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, sözleşmenin yapılmasından önce ihale üzerinde kalan istekliden ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle % 6 oranında kesin teminat alınır." denilmektedir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Ek Kesin Teminat" başlıklı 12'nci maddesinde;

"Fiyat farkı ödenmesi öngörülerek ihale edilen işlerde fiyat farkı olarak ödenecek bedelin, sözleşme bedelinde artış meydana gelmesi halinde bu artış tutarının % 6 'sı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınır. Fiyat farkı olarak ödenecek bedel üzerinden hesaplanan ek kesin teminat hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle de karşılanabilir." ifadesi yer almaktadır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 18.6.1.'inci maddesinde de;

"Hukuki bir zorunluluk ya da gereklilik bulunmamasına rağmen, 4734 sayılı Kanununun 43 üncü maddesinde öngörülen oranlar dikkate alınarak hesaplanan tutarın üzerinde kesin teminat veren istekliye, 4735 sayılı Kanun kapsamında yüklenici sıfatıyla fiyat farkı veya iş artışı şeklinde ödeme yapılacak olması halinde, ek kesin teminat tutarı verilen kesin teminat tutarı dikkate alınarak belirlenir" hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre, ihale üzerinde kalan istekli ile sözleşme imzalanmadan önce, ihale üzerinde kalan istekliden sözleşme bedelinin %6'sı oranında kesin teminat alınmalıdır. Sözleşmede fiyat farkı ödenmesi öngörülmüş ve bu durum

sözleşme bedelinde artış meydana getirmiş ise kesin teminat tutarının dışında artış tutarının %6'sı oranında ek kesin teminat alınması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Şirketin 2022 yılı kapsamında Akaryakıt Alımı ihalesinde 1.669.446,34 TL fiyat farkı ödenmesi ve sözleşme bedelinde artış söz konusu olmasına rağmen 100.166,78 TL ek kesin teminat alınmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından; söz konusu akaryakıt alımı ödemelerine ait hakedişlerden ek kesin teminat kesintisi yapılmasının sehven unutulduğu, ancak bu hatalı uygulamanın, fiyat farkının %6'sı tutarında ek kesin teminat kesintisi yapılarak ödeme işlemlerine devam edilmek suretiyle, düzeltildiği ve sonraki dönemler de aynı durumla karşılaşılmasına için gerekli önlem ve kontrol mekanizmalarının oluşturulacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, Şirket tarafından, ihalesi yapılan işlerde fiyat farkı ödenmesi ve sözleşme bedelinde artış söz konusu olması halinde, belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca ek kesin teminat alınması gerekmektedir.

BULGU 6: İstanbulkartlara İlişkin Yapılan Bazı Düzenlemelerin Yönetim Kurulu Kararı veya Genel Müdür Onayı Olmaksızın Belirlenmesi

Şirketin, fiziksel İstanbulkartların ilk bedel, yenileme ve kayıt ücret tarifesi ile İstanbulkart mobil uygulamasında bakiye yükleme işlem ücret tarifesini yönetim kurulu kararı veya genel müdür onayı olmaksızın belirlediği tespit edilmiştir.

a) Fiziksel İstanbulkartların İlk Bedel, Yenileme ve Kayıt Ücret Tarifesinin Yönetim Kurulu Kararı veya Genel Müdür Onayı Olmaksızın Belirlenmesi

İstanbulkart ile ilgili kart, vizeleme ve diğer hizmet ve üretim bedellerini belirleme ve tahsil etme yetkisinin Yönetmelik ile BELBİM AŞ'ye bırakıldığı, ancak bu hizmetlere ilişkin ücret tarifesinin herhangi bir yönetim kurulu kararı veya genel müdür onayı olmaksızın uygulandığı görülmüştür.

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin 17.09.2020 tarih ve 901 sayılı kararı ile kabul edilerek yürürlüğe giren Ulaşımında İstanbulkart Yönetmeliği'nin "İstanbulkart Genel Esaslar" başlıklı 5'inci maddesinin 3 numaralı bendinde "*İstanbulkart'ın toplu ulaşımında kullanımına dair tarifeler ile sınırlı kullanımlı biletlere dair ücret ve tarifeler UKOME kararları ile belirlenir. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97. maddesi hükümleri saklıdır.*

İstanbulkart ile ilgili kart, vizeleme ve diğer hizmet ve üretim bedelleri BELBİM tarafından belirlenerek tahsil edilir.” denilmektedir.

Yönetmelikte fiziki istanbulkartların ilk satış, yenileme ve kayıp bedeli ile kartların kullanım sürelerinin ya da tanımlanmış hakların geçerlilik sürelerinin uzatılması işlemi olan vizeleme işlem bedelinin BELBİM AŞ tarafından belirleneceği ifade edilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “Yönetimin devri” başlıklı 367’nci maddesinde;

“Yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Bu iç yönerge şirketin yönetimini düzenler; bunun için gerekli olan görevleri, tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler. Yönetim kurulu, istem üzerine pay sahiplerini ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıları, bu iç yönerge hakkında, yazılı olarak bilgilendirir.

Yönetim, devredilmediği takdirde, yönetim kurulunun tüm üyelerine aittir.”,

Aynı Kanun’un “Temsil yetkisi” başlıklı 370’inci maddesinde;

“Esas sözleşmede aksi öngörülmemiş veya yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa temsil yetkisi çift imza ile kullanılmak üzere yönetim kuruluna aittir.

Yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. En az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şarttır.”,

“Görev ve yetkiler” başlıklı 374’üncü maddesinde de;

“Yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir.”,

hükümlerine yer verilmiştir.

28.06.2022 tarih ve 10608 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi’nde yayımlanan Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri Anonim Şirketi İç Yönergesi’nin “Yönetim Kurulu Kararı Gerektiren İş ve İşlemler” başlıklı 2’nci maddesinde;

“ ...

Yönetim Kurulu Kararı ile yapılması uygun görülen işlere ilişkin her türlü taahhüt ve borçlanma ile sulh, ibra ve feragat gerektiren işlemlerle ilgili, evrakın tanzim edilmesi ve sözleşmelerin imzalanmasında ve diğer hususlarda I. Derece İmza Yetkililerinden biri ile ilgili II. Derece İmza Yetkilisi bir kişi veya birisi Genel Müdür olmak üzere I. Derece İmza Yetkililerinden iki kişi Şirket unvanı ve/veya şirket kaşesi üzerinde müştereken atacakları imzaları ile şirketi temsil ve ilzam edeceklerdir.” denilmektedir.

Aynı İç Yönerge'nin “Genel Müdürün Yetkili Olduğu İş ve İşlemler” başlıklı 3'üncü maddesinin (d) bendinde;

“Tabi olunan yasal düzenlemeler çerçevesinde, satış tutarı tek seferde 4734 sayılı Kanun'un 3. Maddesinin (g) bendinde belirlenen limiti aşmayan her türlü mal ve hizmet satışı ile satış fiyatlarının belirlenmesinde;

... Genel müdür yetkilidir.” ifadesi yer almaktadır.

Yukarıdaki belirtilen Kanun, yönetmelik, şirket esas sözleşmesi ve yönerge hükümleri uyarınca; genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunan işler dışında işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkili organ yönetim kurulu olarak belirlenmiştir. Temsil yetkisi çerçevesinde 6102 sayılı Kanun'da ayrıntısı belirtilen devredilemez görev ve yetkiler dışında yönetim kuruluna, çıkarılacak bir İç Yönerge ile bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya müdür olarak üçüncü kişilere kısmen veya tamamen Şirketi temsil etme veya yönetim fonksiyonlarını yerine getirme yetkisi için devir hakkı tevdi edilmiştir. Bu doğrultuda BELBİM AŞ'nin 18.03.2020 ile 28.06.2022 tarihlerinde Türkiye Ticaret Gazetesi'nde yayımlanan Yönetim İç Yönergeleri ile Şirket Genel Müdürüne temsil ve bazı yönetim fonksiyonlarının yerine getirilmesi için karar verme hususunda yetki devri yapıldığı görülmüştür.

Bu hususlardan bir tanesi de, satış tutarı tek seferde 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendinde belirtilen limiti aşmayan her türlü mal ve hizmet satışı ile satış fiyatı belirlemeye Genel Müdürün yetkili olmasıdır.

Yapılan incelemede; fiziksel İstanbulkartların türlerine göre ilk bedel, vizeleme, yenileme ve kayıp bedellerinin güncellenmesine dair yönetim kurulu kararı veya Şirket Genel Müdürü onayı olmaksızın genel müdür yardımcısından olur alınmak suretiyle ücret tarifesi

belirlendiği ve uygulandığı tespit edilmiştir. Söz konusu güncellemeye ilişkin ayrıntılı tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: 18.07.2022 Tarihli Fiziksel İstanbulkart Türleri Ücret Güncelleme Tablosu

KART TÜRÜ	MEVCUT				YENİ			
	İlk Kez	Vizeleme	Yenileme	Kayıp	İlk Kez	Vizeleme	Yenileme	Kayıp
İndirimli Kart (Öğrenci, Öğretmen, 60 Yaş Kart)	35	13	35	35	60	13	60	60
Abonmanlık Kartı (Mavi Kart)	35	-	35	35	60	-	60	60
Ücretsiz Kart - 1 (65 Yaş Kart, Belediye Zabıta Kartı, Anne Kart, Engelli Kart, Ehs Kartı, Basın Mensubu Kartı (Sarı Basın), Devlet Sporcu Kartı (Milli Sporcu), Sağlık Çalışanı Kartı)	35	-	35	35	60	-	60	60
Ücretsiz Kart - 2 (Tuik)	80	80	80	80	105	105	105	105
ÜCRETSİZ KART - 3 (Er Ve Erbaş Kartı, Vazife Malulü, Vazife Malulü Ailesi, Gazi, Gazi Ailesi Kartı, Şehit Ailesi Ve Eşleri)	-	-	-	-	-	-	-	-
Denetim Kartı	50	-	50	50	75	-	75	75
Anonim Kart (İkt Std, İkt İkr)	25	-	-	-	50	-	-	-
Kişiyi Özel İstanbulkart (İktİkt-İstanbulkart)	35				60			
* Ada Sakini Kartı	35	13	35	35	60	13	60	60
***Turist Kart	30	-	-	-	50	-	-	-
PKDS, Personel Tanıtım, Muhtar, Stajyer Tanıtım Ve Spor İstanbul Üye Kartı	35	-	35	35	60	-	60	60
** Toplu Taşıma Aracı Kullanım Belgesi / Yük Taşıma Aracı (Ticari Taşıt) Kullanım Belgesi, Deniz Aracı Kullanım Belgesi, Sertifika Kartı)	50	-	50	50	75	-	75	75
Özel Tasarım/Özel Amaçlı Kart (Kurumsal)	Her sipariş için ayrı olarak değerlendirilir				Her sipariş için ayrı olarak değerlendirilir			
Fonksiyon Kartı	35	-	-	-	60	-	-	-
Sam Card	90	-	-	-	90	-	-	-

Sonuç olarak; Şirketin, sunmuş olduğu hizmetler kapsamında kullanıcılardan tahsil edeceği tutarlara dair belirleyeceği ücret veya tarife tutarlarını, mevzuat hükümleri gereğince yönetim kurulu kararı veya yönetim kurulunun yetki verdiği kişilerce verilecek onay ile tespit etmesi gerekmektedir.

b) İstanbulkart Mobil Uygulamasında Bakiye Yükleme İşlem Ücret Tarifesinin Yönetim Kurulu Kararı veya Genel Müdür Onayı Olmaksızın Belirlenmesi

BELBİM AŞ'ye ait İstanbulkart mobil uygulamasında kullanıcıların kredi kartları aracılığıyla İstanbulkartlarına bakiye yüklemesi sırasında ortaya çıkan ve kullanıcılardan yükleme esnasında tahsil edilen işlem ücretleri için oluşturulan ücret tarifesinin herhangi bir yönetim kurulu kararı veya genel müdür onayı olmaksızın uygulandığı görülmüştür.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Yönetimin devri" başlıklı 367'nci maddesinde;

"Yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Bu iç yönerge şirketin yönetimini düzenler; bunun için gerekli olan görevleri, tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler. Yönetim kurulu, istem üzerine pay sahiplerini ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıları, bu iç yönerge hakkında, yazılı olarak bilgilendirir.

Yönetim, devredilmediği takdirde, yönetim kurulunun tüm üyelerine aittir."

Aynı Kanun'un "Temsil yetkisi" başlıklı 370'inci maddesinde;

"Esas sözleşmede aksi öngörülmemiş veya yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa temsil yetkisi çift imza ile kullanılmak üzere yönetim kuruluna aittir.

Yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. En az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şarttır."

"Görev ve yetkiler" başlıklı 374'üncü maddesinde de;

"Yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir."

hükümlerine yer verilmiştir.

28.06.2022 tarih ve 10608 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanan Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri Anonim Şirketi İç Yönergesi'nin "Yönetim Kurulu Kararı Gerektiren İş ve İşlemler" başlıklı 2'nci maddesinde;

"...

Yönetim Kurulu Kararı ile yapılması uygun görülen işlere ilişkin her türlü taahhüt ve borçlanma ile sulh, ibra ve feragat gerektiren işlemlerle ilgili, evrakın tanzim edilmesi ve sözleşmelerin imzalanmasında ve diğer hususlarda I. Derece İmza Yetkililerinden biri ile ilgili II. Derece İmza Yetkilisi bir kişi veya birisi Genel Müdür olmak üzere I. Derece İmza Yetkililerinden iki kişi Şirket unvanı ve/veya şirket kaşesi üzerinde müştereken atacakları imzaları ile şirketi temsil ve ilzam edeceklerdir.” denilmektedir.

Aynı İç Yönerge'nin “Genel Müdürün Yetkili Olduğu İş ve İşlemler” başlıklı 3'üncü maddesinin (e) bendinde;

“ 6493 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde, Temsilciler, Üye işyerleri, Ödeme Hizmeti Tarafları ve Ödeme Hizmeti ve Elektronik Para Kullanıcılarıyla yapılacak sözleşmeler ile Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri faaliyetlerinin yürütülmesiyle ilgili bankalarla yapılacak sözleşmelerin imzalanması, bu maddede belirtilen hususlara ilişkin alınacak ve ödenecek ücret ve komisyonların tespitinde;” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade aynı haliyle 18.03.2020 tarih ve 10039 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanan BELBİM AŞ'nin Yönetim İç Yönergesi'nde de yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri göre, yönetim, kanun ve şirket esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunan işler dışında işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkili organ yönetim kurulu olarak belirlenmiştir. Temsil yetkisi çerçevesinde 6102 sayılı Kanun'da ayrıntısı belirtilen devredilemez görev ve yetkiler dışında yönetim kuruluna, çıkarılacak bir İç Yönerge ile bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya müdür olarak üçüncü kişilere kısmen veya tamamen Şirketi temsil etme veya yönetim fonksiyonlarını yerine getirme yetkisi için devir hakkı tevdi edilmiştir. Bu doğrultuda BELBİM AŞ'nin 18.03.2020 ile 28.06.2022 tarihlerinde Türkiye Ticaret Gazetesi'nde yayımlanan Yönetim İç Yönergeleri ile Şirket Genel Müdürüne temsil ve bazı yönetim fonksiyonlarının yerine getirilmesi için karar verme hususunda yetki devri yapıldığı görülmüştür. Bu hususlardan bir tanesi de, 6493 sayılı Kanun kapsamında sunulan hizmetler karşılığında ilave ücret veya komisyon tutarları belirlemeye Şirket Genel Müdürü'nün yetkili olmasıdır.

“Bakiye Yükleme İşlemine Dair Ek Ücretler” adı altında belirtilen ücret tarifesinin ayrıntısı aşağıda gösterilmiştir;

Tablo 4: Bakiye Yükleme İşlemine Dair Ek Ücret Tarifesi

YÜKLEME (TL)	İŞLEM ÜCRETİ (TL)
0-20	0,99
21-99	1,99
100-249	2,99
250-349	3,99
350-449	4,50
450-549	5,99
550 üstü	6,50

Yapılan incelemede; 6493 sayılı Kanun kapsamında sunulan bir hizmet olan istanbulkart mobil uygulaması üzerinden kartlarına kredi kartları ile bakiye yüklemek isteyen kullanıcılardan “Bakiye Yükleme İşlemine Dair Ek Ücretler” adı altında ayrıca bir işlem ücreti veya komisyon tutarının alındığı, ancak alınan bu işlem ücreti tutarlarına dair bir yönetim kurulu kararı veya yetki devri yapılmış Şirket Genel Müdürü onayı olmaksızın ücret tarifesi belirlendiği ve uygulandığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından; bulgu konusu husus hakkında çalışmaların başlatıldığı, buna ilişkin 05.12.2022 tarih ve 28205 sayılı yazı ile şirkete ait kanallardan müşterilere verilen dolum hizmetlerine dair ücret ve komisyonların tespiti konusunda yetkinin bundan sonraki süreçte Genel Müdürlük tarafından kullanılacağına bildirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Şirketin, sunmuş olduğu hizmetler kapsamında kullanıcılardan tahsil edeceği tutarlara dair belirleyeceği ücret, tarife veya komisyon tutarlarını, mevzuat hükümleri gereğince yönetim kurulu kararı veya yönetim kurulunun yetki verdiği kişilerce verilecek onay ile tespit etmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Hizmet Alımı İşinde Kontrol Teşkilatı Kurulmaması

BELBİM AŞ tarafından gerçekleştirilen Dijital Medya Reklam Yayını ve Yönetimi Hizmet Alımı İşinin Sözleşmesi’nde kontrol teşkilatı kurulması yönünde hüküm bulunmasına rağmen kontrol teşkilatının kurulmadığı görülmüştür.

2022 yılı Dijital Medya Reklam Yayını ve Yönetimi Hizmet Alımı İşinin Sözleşmesi’nin “Kontrol Teşkilatı, görev ve yetkileri” başlıklı 18’inci maddesinde;

“İşin sözleşme ve eklerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediği İdare tarafından görevlendirilen Kontrol Teşkilatı aracılığıyla denetlenir. Kontrol Teşkilatı, Genel Şartnamenin Dördüncü Bölümünde belirtilen yetkileri kullanır ve görevleri yerine getirir.” ifadesine yer

verilmiştir.

Aynı Sözleşme'nin "İşin yürütülmesine ilişkin kayıt ve tutanaklar" başlıklı 19'uncu maddesinde;

"İşin yürütülmesine ilişkin İdare Kontrol Teşkilatının kayıt ve tutanakları geçerlidir." ifadesi yer almaktadır.

Mezkur Sözleşme'nin "Teslim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar" başlıklı 20'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise;

"...Kontrol Teşkilatı ile Yüklenicinin; işin yapılmasına ilişkin olarak hizmetin ifa edildiği dönemler itibariyle birlikte tutacakları kayıtlar, işin o dönem içerisinde yapılan kısmının teslimi anlamına gelir. Ancak Yüklenici kayıt tutmaktan ve/veya tutulan kayıtları imzalamaktan imtina ederse Kontrol Teşkilatının kayıtları esas alınır bu kayıtların doğruluğu Yüklenici tarafından kabul edilmiş sayılır." denilmektedir.

Yukarıda yer verilen Sözleşme hükümlerine göre, İdare tarafından bir kontrol teşkilatı kurulacağı, bu teşkilatın gerekli denetim ve kontrolleri yapacağı, bu denetim ve kontrol neticesinde tutulan kayıt ve tutanakların geçerli sayılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca teslim, muayene ve kabul işlemlerinde kontrol teşkilatının kayıtlarının esas alınacağı ve ihtilaf olması halinde yüklenici tarafından bu kayıt ve tutanakların kabul edilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Yapılan incelemede; Şirketin 2022 yılı Dijital Medya Reklam Yayını ve Yönetimi Hizmet Alımı İşinde kurması gereken kontrol teşkilatını oluşturmadığı ve hakedişin kontrol teşkilatı tutanağı olmadan düzenlendiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından; hizmet alımı işlerinde genel kural olarak kontrol teşkilatı kurulmakla birlikte söz konusu "Dijital Medya Reklam Yayını ve Yönetim Hizmeti Alımı İş" özelinde kontrol teşkilatının kurulmadığının tespiti üzerine sonraki dönemler için aynı durumla karşılaşılmasını için gerekli önlem ve kontrol mekanizmalarının oluşturulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Şirketin Sözleşme hükümlerinde yer vermiş olduğu yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

BULGU 8: İstanbulkart Otomatik Dolum Makinelerinin Bakım, Onarım ve İkmal Hizmet Alımı İşinde Cezanın Hatalı Hesaplanması

Şirketin Otomatik Dolum Makinalarının Bakım Onarımının Yapılması, İstanbul Başvuru Merkezleri, Temsilcilere ve Otomatik Dolum Makinalarına İkmal Hizmet Alımı İşinde ceza hesaplamasının hatalı yapıldığı görülmüştür.

Dolum Makinalarının Bakım Onarımının Yapılması, İstanbul Başvuru Merkezleri, Temsilcilere ve Otomatik Dolum Makinalarına İkmal Hizmet Alımı Sözleşmesi'nin "İşin konusu" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"İdare tarafından finanse edilerek Yüklenici tarafından temin edilecek madeni paralar ile İdareden teslim alınacak Elektronik Para Medyası (EPM) ve Sınırlı Kullanımlı Biletin (SKB) güvenli bir şekilde sevk edilerek, ikmali yapılacak İdareye ait ve/veya İdarenin işlettiği/işleteceği Otomatik Dolum Makinalarına (ODM) konulması, İstanbul Başvuru Merkezlerine, Temsilcilere ve İdarenin belirleyeceği noktalara teslim edilmesi/kıymetli malların/evrakların teslim alınması; İstanbul Başvuru Merkezlerinden (İBM), Otomatik Dolum Makinalarından ve İdarenin belirleyeceği noktalardan nakit paranın alım, sayım ve İdarenin ilgili banka hesabına İdarenin belirleyeceği usul ve esaslar ile yatırılması; Otomatik Dolum Makinalarındaki Birinci Seviye Arızaların giderilmesi ile İkinci Seviye Arızaların giderilmesi işlemlerine refakat hizmetlerinin, resmî ve dini bayram günleri de dâhil olmak üzere sözleşme süresi boyunca her takvim günü 06:00-24:00 saatleri arasında yapılmasıdır."

Aynı Sözleşme'nin "İşin kapsamı" başlıklı 4'üncü maddesinde;

"...Otomatik Dolum Makinalarının Müdahale Bakımlarının yapılması, bu makinelerde oluşacak olan birinci seviye arızaların hizmet seviye şartları ve sürelerine uygun olarak yerinde giderilmesi ile ikinci seviye arızaların İdare görevlileri tarafından giderilmesi işlemlerine refakat hizmetlerini kapsar."

ifadelerine yer verilmiştir.

Teknik Şartname'nin "Otomatik Dolum Makinalarının Çalışma Performansı" 6.9.2'nci maddesinde ise;

"Otomatik Dolum Makinalarının(ODM) Çalışma Performansı:

Yüklenicinin Otomatik Dolum Makinaları için kabul edilebilir müdahale süresi aşağıda

belirtilmiştir.

Belirtilen planlı hizmetler dışında, oluşacak arıza durumlarında Yüklenici, işbu Teknik Şartname ekindeki;

- a) A Bölgesi için belirtilen ODM'lere; azami 360 dakika,
- b) B Bölgesi için belirtilen ODM'lere; azami 120 dakika,
- c) C Bölgesi için belirtilen ODM'lere; azami 90 dakikada müdahale edecektir.
- d) Gecikme durumlarında aşağıdaki tabloya göre işlem yapılacaktır:

360 Dk Süresi Olan ODM Ceza Tablosu	
A Bölgesi	360 Dk
	%100 'e kadar zaman aşımı
	Saat X 46₺
	361 Dk Üzeri Her Saat için
	Saat X 72₺

120 Dk Süresi Olan ODM Ceza Tablosu			
B Bölgesi	120 Dk		
	121 Dk -144 Dk Arası	145Dk-180Dk Arası	181 Dk-240Dk Arası
	15₺	36₺	72₺
			241 Dk Üzeri Her Saat için
			Saat X 72₺

90 Dk Süresi Olan ODM Ceza Tablosu			
C Bölgesi	90 Dk		
	91Dk-108Dk Arası	109 Dk - 135 Dk Arası	136Dk-180Dk Arası
	15₺	36₺	72₺
			181 Dk Üzeri Her Saat için
			Saat X 72₺

Yeni Otomatik Dolum Makinaları kurulduğunda ya da gerekli görüldüğünde bu listeler İdare tarafından güncellenerek Yüklenici ile paylaşılacaktır...” denilmektedir.

Yukarıdaki Sözleşme hükümlerine göre, Şirketin İstanbul'un muhtelif yerlerinde bulunan istanbulkart otomatik dolum makinalarında biriken nakit ve madeni paraların toplanması, İdareye veya İdarenin uygun gördüğü temsilcilere yüklenici tarafından teslim edilmesi, daha sonra İdarenin belirleyeceği yerlerden alınan paraların bankaya yatırılması ile

otomatik dolum makinalarında herhangi bir arıza olması halinde süresinde müdahale edilmesi hizmet alımı işlerinin yapılması gerekmektedir. Ayrıca Teknik Şartname'nin ilgili maddesi uyarınca, muhtelif yerlerde bulunan otomatik dolum makinalarında bir arıza meydana gelmesi durumunda yüklenici süresinde müdahalede bulunmamış ise, müdahalede bulunulmayan toplam süre üzerinden cezai yaptırım uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede; Şirketin Otomatik Dolum Makinalarının Bakım Onarımın Yapılması, İstanbul Başvuru Merkezleri, Temsilcilere ve Otomatik Dolum Makinalarına İkmal Hizmet Alımı İş'i'nde arızalı otomatik dolum makinalarına yüklenicinin müdahalede geç kaldığı durumlar için yapılan ceza hesaplanmasında 2 farklı hata yapıldığı anlaşılmıştır. Şirketin ilk hatasının; şubat ayından temmuz ayına kadar olan gecikme cezasını, 2022 yılı Teknik Şartnamesi'nde yer alan geçerli ceza hesaplama cetveli yerine, 2021 yılı Teknik Şartnamesi'nde yer alan eski ceza hesap cetvelini dikkate alarak hesaplamasından kaynaklandığı, ikinci hatanın ise; İstanbul'un muhtelif yerlerinde bulunan istanbulkart otomatik dolum makinalarının bölgelerini ifade etmek amacıyla tanımlanan A, B ve C Bölgeleri için en üst ceza dilimi olarak tanımlanan gecikme cezalarının sırasıyla 361 dakika, 241 dakika ve 181 dakika üzerlerinde olması halinde, müdahale sürenin baştan sona olacak şekilde hesaplanıp tamamına ceza uygulanması gerektiği hüküm altına alınmış olduğu halde, Şirketin edimin ifa edilmesi için belirlenen ilk 120 dakikalık süreleri ceza hesaplamalarına dâhil etmemesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Oysa yükleniciye uygulanan cezai müeyyide zaten edimini süresinde ifade etmediği için uygulanmaktadır. Ayrıca Teknik Şartname'de yer alan hesap cetveline göre diğer bütün hesaplamalarda ilk 120 dakika dikkate alınmış olup sadece bahsi geçen ceza diliminde bu dakikaların dikkate alınmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Teknik Şartname'de belirtilen hesaplama yönteminde ilk müdahale süresi olan 120 dakikaların hesaba katılmayacağına dair bir hüküm bulunmayıp tam aksine cezaların ilk müdahalenin başladığı dakikadan en son arızanın giderildiği dakikaya kadar hesaplanacağı ayrıca hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından; bulgu konusu alıma ait ortaya çıkan ceza farkının yükleniciden tahsil edildiği ve 2023 sözleşmesinde, Ceza Hesaplama Tablolarının hesaplamalarda hataya düşmeyi engelleyecek biçimde düzenlenerek uygulamaya konulduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Şirketin ihtiyaçlarını karşılamak üzere tedarik ettiği mal ve hizmet alımı ile yapım işleri kapsamında düzenlediği Sözleşme ile Şartname hükümlerine uygun olarak işlerini yürütmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Toplu Ulaşımın Ücretsiz Sağlandığı Günler ile Belediye Meclisi Kararı ile Ücretsiz Seyahat Etme Hakkı Tanınan İstanbul Kart Kullanımından Dolayı Toplu Ulaşım İşletmelerinin İBB Tarafından Sübvance Edilmesine Rağmen Şirketin Sübvance Edilmemesi Sebebiyle Eksik Komisyon Geliri Elde Edilmesi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi meclisinin kararıyla toplu ulaşımda ücretsiz geçiş hakkına sahip olan anne kart vb. sahiplerinin günlük toplu ulaşım kullanımları ile toplu ulaşımın ücretsiz olarak sağlandığı dini bayramlar, resmi bayramlar ile genel tatil günlerindeki ücretsiz ulaşımdan kaynaklanan toplu taşıma sağlayan işletmelerin giderlerinin İBB tarafından sübvance edildiği, ancak ulaşım hizmetinin tüm paydaşları ile entegre çalışan BELBİM AŞ'nin söz konusu günlerde kendisine verilen toplu ulaşımdan kaynaklı görevlerine devam etmesine rağmen sübvance edilmediği ve şirketin bu şekilde gelir kaybına uğradığı tespit edilmiştir.

Büyükşehir Belediyesi Meclisinin almış olduğu 19.11.2015 tarih ve 1931 sayılı kararı ile İstanbulkart ve diğer ödeme araçlarının 6493 sayılı Kanun uyarınca ödeme aracına dönüştürülerek İstanbul Büyükşehir Belediyesi, bağlı kuruluşları ve iştirakleri tarafından yönetilen, denetlenen, işletilen ve işletirilen toplu ulaşım hizmetlerinde geçerli kılınması ile diğer ödeme araçlarının ihracı suretiyle işletilmesinin 5216 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesine istinaden Şirkete 15 yıl süre ve her yıl yeniden değerlendirme oranında arttırılmak üzere yıllık 1.500.000 TL+KDV bedel ile devredilmiştir.

Söz konusu tarihten bugüne Şirket kendisine tevdi edilen görevi yerine getirmekte, İstanbul'da bulunan her türlü toplu ulaşım aracında geçerli olan İstanbulkart'ın bütün operasyonel süreci Şirket tarafından yönetilmektedir. Toplu ulaşımda İstanbulkart'ın üretilmesi, nihai kullanıcıya ulaştırılması, otobüslerde kart okunmasını sağlayan validatörlerin yerleştirilmesi, turnikelerin kurulması, duraklara biletmatik adı verilen cihazların yerleştirilmesi ile tüm bu süreçlerin bakım ve onarımının sağlanması BELBİM AŞ tarafından gerçekleştirilmektedir.

BELBİM AŞ, toplu ulaşım hizmeti veren işletmeler adına ücretleri toplamakta, Şirket ile işletmeler arasında imzalanan sözleşmede belirlenen oranda komisyon bedelinin tahsil edilerek ilgili tutarların İBB adına dağıtımına aracılık etmektedir. Toplu ulaşımın ücretiz olmadığı günlerde söz konusu komisyon gelirleri BELBİM AŞ'nin önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır.

Toplu ulaşımda uygulanacak ücret tarifeleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı

UKOME tarafından belirlenmekte, toplu ulaşım hizmetinin hangi günlerde kimlere ücretsiz olacağına ilişkin karar ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi meclisi tarafından alınmaktadır. 2022 yılı içerisinde ücretsiz toplu ulaşım sağlanan günler ile bunlara ilişkin meclis kararlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 5: Ulaşımın Ücretsiz Sağlandığı Günler

Sıra No	Uygulama Adı	Tarife	Tarih/Gün	Saat/Süre	İlgi/İlgisi Karar
1	Yılbaşı	Ücretsiz	1 Ocak	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
2	Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	Ücretsiz	23 Nisan	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
3	Emek ve Dayanışma Günü	Ücretsiz	1 Mayıs	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
4	Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı	Ücretsiz	19 Mayıs	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
5	İstanbul'un Fethi	Ücretsiz	29 Mayıs	Tam Gün	13 Eylül 2021 Tarih ve 663 Sayılı İBB Meclis Kararı
6	Demokrasi ve Özgürlükler Günü	Ücretsiz	15 Temmuz	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
7	Zafer Bayramı	Ücretsiz	30 Ağustos	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
8	İstanbul'un Kurtuluşu	Ücretsiz	6 Ekim	Tam Gün	13 Eylül 2021 Tarih ve 663 Sayılı İBB Meclis Kararı
9	Cumhuriyet Bayramı	Ücretsiz	29 Ekim	Tam Gün	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
10	Ramazan Bayramı	Ücretsiz	Ramazan Bayramı Günleri (3 Gün)	Bayram Günleri	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
11	Kurban Bayramı	Ücretsiz	Kurban Bayramı Günleri (Gün)	Bayram Günleri	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
12	Okul Açılışı	Ücretsiz	Okul Açılışı Günü	06:00-14:00 arası	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
13	ÖSYM Sınavları (YKS,KPSS, YGS, TYT, AYT vb.)	Ücretsiz	Sınav Tarihlerinde	Sınav başlangıç saatinden iki saat önce ve bitiş saatinden iki saat sonra	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
14	AÖF Sınavları	Ücretsiz	Sınav Tarihlerinde	Sınav başlangıç saatinden iki saat önce ve bitiş saatinden iki saat sonra	12 Aralık 2019 Tarih ve 972 Sayılı İBB Meclis Kararı
15	İstanbul ve Anadolu Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sınavları	Ücretsiz	Sınav Tarihlerinde	Sınav Başlangıç saatinden iki saat önce ve bitiş saatinden iki saat sonra	13 Şubat 2020 Tarih ve 315 Sayılı İBB Meclis Kararı

16	MEB Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Merkezi Sınavları	Ücretsiz	Sınav Tarihlerinde	Sınav Başlangıç saatinden iki saat önce ve bitiş saatinden iki saat sonra	17 Temmuz 2020 Tarih ve 641 Sayılı İBB Meclis Kararı
17	Anne Kart	Ücretsiz	Süresiz	Tam Gün	17 Temmuz 2020 Tarih ve 621 Sayılı İBB Meclis Kararı
18	Liseden mezun olup girmiş ancak yerleşmemiş veya tercih yapmamış öğrencilerin 1 yıl daha öğrenci kapsamında değerlendirilmesi	50 TL	1 yıl	Tam Gün	12 Mart 2020 Tarih ve 401 Sayılı İBB Meclis Kararı

Gerek ücretsiz geçiş hakkına sahip İstanbulkart (anne kart, muhtar kart vb.) sahipleri gerekse toplu ulaşımın ücretsiz olduğu günlerde toplu ulaşım araçlarını kullanan diğer İstanbulkart sahipleri, ulaşım hizmeti ücretsiz dahi olsa kartlarını okutmak suretiyle bu hizmeti alabilmektedir.

Ücretsiz ulaşım sağlandığı durumlarda dahi geçiş bilgileri BELBİM AŞ tarafından kayıt altına alınmakta, bu veriler ışığında BELBİM AŞ tarafından İBB'ye raporlar düzenlenmekte ve toplu ulaşımın paydaşı olan her bir işletme için İBB tarafından verilen sübvansiyonlara ilişkin hakedişler bu veriler ışığında düzenlenmektedir.

Yukarıda yer verilen meclis kararları uyarınca toplu ulaşımın ücretsiz kullanılması karşılığında toplu ulaşım hizmet sağlayan işletmeler sübvansiyon edilmekte, bu tutar Belbim A.Ş. tarafından kesin hakediş hesaplamaları yapılarak imzalı ve onaylı şekilde İBB Toplu Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'ne gönderilmektedir.

Söz konusu günlerde, BELBİM AŞ diğer günlerde olduğu gibi toplu ulaşım hizmeti için kendisine tevdi edilen görevi yerine getirmekte, ücretsiz olan günler ile ücretli olan günler arasında BELBİM AŞ'nin çalışma sistematiği açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, toplu ulaşımın ücretsiz olduğu günlerde de İstanbulkartlar kullanılmakta, kart merkezleri faaliyetini sürdürmekte, otobüslerde bulunan validatörler ile metrolardaki turnikeler çalışmaya devam etmekte, kullanıcılar biletmatikleri kullanmakta; kısacası genel yönetim giderleri dışındaki tüm operasyonel giderler toplu ulaşımın ücretsiz olduğu günlerde de gerçekleşmeye devam etmektedir.

Ancak, toplu ulaşımın ücretsiz sunulması nedeniyle toplu ulaşım hizmeti veren işletmelere İBB tarafından sübvansiyon desteği sağlanırken, diğer işletmeler gibi belli başlı

giderlere katlanan BELBİM AŞ için öngörölmüş bir sübvansiyon bulunmamaktadır.

Yapılan incelemede, İBB'nin 2022 yılı içerisinde toplu ulaşım hizmeti sağlayıcısı işletmelere yaklaşık 1.127.320.355,65 TL ulaşım sübvansiyonu verdiği görölmüştür. Bu tutara, gelir desteği olarak adlandırılan ve geçiş sayısına bağılı olmayan, bazı işletmelerin işletme giderlerindeki olağandışı artışı desteklemek amacıyla verdiği sübvansiyon da dahildir. Gelir desteği sübvansiyonu BELBİM AŞ'nin hesaplanmasına aracılık ettiği bir hizmet olmadığından, bu tutarın toplam sübvansiyon tutarından çıkarılması sonucu elde edilen toplam 358.758.107,35 TL'nin İBB meclisi kararıyla ücretsiz ilan edilen ve BELBİM'AŞ'nin hesaplanmasına aracılık ettiği geçişler için yapılan sübvansiyon ödemeleri olduğu anlaşılmaktadır.

BELBİM AŞ, toplu ulaşımın ücretsiz olduğu günlerde 358.758.107,35 TL tutarındaki geçişe ilişkin bedellerin toplanması ve dağıtılması hizmetine aracılık etmesine rağmen, ulaşımın ücretli olduğu günlerdeki gibi komisyon geliri elde edememiş, yapılan hizmet karşılığında İBB tarafından sübvansiyon edilmemiştir.

Toplu ulaşımın ücretsiz olduğu günlerde İBB'nin yapmış olduğu sübvansiyon ödemeleri ile söz konusu sübvansiyonlar karşılığında BELBİM AŞ'nin elde etmesi muhtemel komisyon gelirine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 6: Ulaşımın Ücretsiz Sağlandığı Günlerde Kullanıcıların Geçiş Bilgilerine Göre Elde Edilmesi Muhtemel Komisyon Geliri

Sıra No	Sübvansiyon Çeşidi	Yapılan Sübvansiyon Ödemesi	Sübvansiyon Ödemesine Göre BELBİM'in Elde Etmesi Muhtemel Komisyon Geliri
1	Yılbaşı Sübvansiyon	9.142.483,63	299.918,51
2	23 Nisan Sübvansiyon	16.332.034,25	532.938,58
3	1 Mayıs Sübvansiyon	11.485.963,90	376.617,01
4	19 Mayıs Sübvansiyon	17.716.160,11	578.400,23
5	29 Mayıs Sübvansiyon	14.681.145,60	479.027,52
6	15 Temmuz Sübvansiyon	19.119.977,89	615.159,63
7	30 Ağustos Sübvansiyon	19.129.704,13	619.177,48
8	6 Ekim Sübvansiyon	20.089.967,54	654.511,54
9	29 Ekim Sübvansiyon	21.468.749,75	703.027,56
10	Ramazan Bayramı Sübvansiyon	61.197.303,69	1.991.702,44
11	Kurban Bayramı Sübvansiyon	71.461.689,07	2.304.333,83
12	Anne Kart	59.894.104,75	1.867.630,32
13	Muhtar Kart	139.136,68	4.411,59
14	Okul Açılış Sübvansiyon	8.334.436,12	269.066,16

15	Öğrenci Sübvansiyon	8.565.250,24	251.185,54
	Genel Toplam	358.758.107,35	11.547.107,96
Not: Komisyon bedeli hesaplaması BELBİM ile toplu ulaşım hizmeti veren firmalar arasında imzalanan sözleşmelerde bulunan toplu ulaşımın ücretli olduğu günler için belirlenen komisyon oranı üzerinden hesaplanmıştır.			

BELBİM AŞ'nin üye işyeri niteliğinde olan toplu ulaşım hizmeti veren işletmelerden Metro İstanbul dışındaki tüm işletmeler ile yaptığı sözleşmelerde, bu işletmelerin sübvansiyon gelirleri üzerinden komisyon alınacağına ilişkin bir ibare bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle BELBİM AŞ, aralarındaki sözleşme gereği yalnızca Metro İstanbul'un sübvansiyon gelirleri üzerinden komisyon geliri elde edebilmektedir.

Yapılan hesaplama sonucunda BELBİM AŞ için 11.547.107,96 TL tutarında muhtemel komisyon geliri oluştuğu görülmektedir. Şirket, Metro İstanbul'un 2022 yılı için almış olduğu sübvansiyon gelirinden 7.282.257,00 TL tutarında komisyon geliri elde etmiş olup, 4.264.850,96 TL tutarındaki muhtemel komisyon gelirinden ise mahrum kalmıştır.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, Şirket tarafından; ulaşımın sübvansiyon edilmesine ilişkin karar merciiin İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi olduğu, meclis kararı üzerine İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin ulaşım hizmeti sağlayan işletmecilere sübvansiyon ödemesi yaptığını, toplu ulaşımın ücretsiz sağlandığı günler ile ücretsiz kart kullanımından kaynaklı komisyon geliri elde edilemeyen hizmetler karşılığında en azından şirket maliyetlerini ortadan kaldıracak tutarda sübvansiyonun sağlanması açısından gerekli girişimlerde bulunmak adına İstanbul Büyükşehir Belediyesi Toplu Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'ne bulgu konusu hususun intikal ettirilerek takibinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, tacir, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etmesi gerekmektedir. Bu açıdan toplu ulaşımın ücretsiz sağlandığı günler ile ücretsiz kart kullanımından kaynaklı komisyon geliri elde edilemeyen hizmetler karşılığında en azından şirket maliyetlerini ortadan kaldıracak tutarda sübvansiyonun sağlanması açısından gerekli girişimlerde bulunması gerektiği değerlendirilmektedir.

T.C. SAYIşTAY BAşKANLIğI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER**EK-1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU**

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl/Yıllar	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
Bazı Şirket Çalışanları ve Aile Fertlerinin Sağlık Sigortası Bedellerinin Şirket Bütçesinden Karşılanması	2018	Yerine Getirilmedi	2022 yılı Sayıştay Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" bölümünde "Bazı Şirket Çalışanları ve Aile Fertlerinin Özel Sağlık Sigortası Bedellerinin Şirket Bütçesinden Karşılanması" başlığıyla Bulgu 3 olarak yeniden bulgu konusu yapılmıştır.